

STANOWISKO RADY MIASTA BIAŁYSTOK

z dnia 21 listopada 2024 roku

16 września 2025 roku upłynie 200. rocznica śmierci Franciszka Karpińskiego, jednego z najwybitniejszych poetów epoki Oświecenia, prekursora i głównego przedstawiciela nurtu sentymentalnego w liryce polskiej, pamiętnikarza, dramatopisarza, moralisty i tłumacza.

Franciszek Karpiński urodził się 4 października 1741 roku w ubogiej szlacheckiej rodzinie w Hołoskowie na Pokuciu. Od 1750 roku uczęszczał do znakomitego kolegium jezuickiego w Stanisławowie, a następnie podjął studia na akademii jezuickiej we Lwowie, gdzie uzyskał tytuł doktora filozofii i nauk wyzwolonych oraz bakałarza teologii. Studia kontynuował później w Wiedniu. Po powrocie do Polski pracował jako nauczyciel na dworach magnackich, a także prowadził skromne życie ziemianina-dzierżawcy.

Swój pierwszy tomik wierszy Franciszek Karpiński wydał w 1780 roku. Zabawki wierszem i przykłady obyczajne, zadedykowane księciu Adamowi Kazimierzowi Czartoryskiemu, którego został osobistym sekretarzem, zawierały m.in. takie znane utwory, jak Laura i Filon oraz Do Justyny, tęskność na wiosnę. Niedługo potem Karpiński opracował rozprawę O wymowie w prozie albo w wierszu, w której zawarł teorię poezji sentymentalnej. W kolejnych latach wydawał siedem zbiorów, zatytułowanych Zabawki wierszem i prozą, które przyniosły mu wielką sławę i uznanie. Stał się popularnym poetą narodowym, czytany w czeladnej, jak i na salonach.

W latach 1785–1788 spędzał letnie miesiące na dworze Branickich w Białymstoku, gdzie powstały Pieśni nabożne. Zabrzmiały one po raz pierwszy w starym kościele farnym, a świadectwa historyczne potwierdzają, że są to dziś jedne z najbardziej rozpowszechnionych pieśni, m.in. Kiedy ranne wstają zorze oraz Wszystkie nasze dzienne sprawy, a także najpiękniejsza polska kolęda Bóg się rodzi. Pieśni te zostały wydane drukiem w oficynie ojców bazylianów w Supraślu w 1792 roku z okazji pierwszej rocznicy Konstytucji 3 maja. Król Stanisław August Poniatowski pisał o nich, że „stawszy się z czasem powszechnym głosem, będą uczyć naród obowiązków względem Boga i ludzi, czystych obyczajów i miłości ojczyzny”. Słowa króla okazały się prorocze – przez dziesiątki lat Pieśni nabożne na stałe zrosły się z polską religijnością i były ważnym źródłem patriotyzmu w trudnych latach niewoli narodu polskiego.

Pisarz pozostawił po sobie również wiersze patriotyczne, rozprawy moralne, prace z zakresu teorii literatury, pamiętniki, przekłady psalmów oraz bogatą korespondencję. Już za życia Franciszek Karpiński był osobą powszechnie znaną i szanowaną. Uczestniczył w obiadach czwartkowych, będąc uznanym poetą tamtych czasów. Jego wiersze stawiano na równi z poezją Jana Jakuba Rousseau. Dzięki sentymentalizmowi, intymności w poezji, czułości, prymatowi natury i prawdy, samotności oraz umiłowaniu wolności, Karpiński torował drogę romantyzmowi, o czym pisał Adam Mickiewicz, zestawiając niektóre sielanki Karpińskiego z utworami Goethego. Pieśni Karpińskiego dotarły pod strzechy i zyskały ponadczasową popularność, stając się częścią kanonu polskiej literatury i poezji oraz silnie oddziałując na wyobraźnię ludową.

W uznaniu zasług Franciszka Karpińskiego dla polskiej kultury i literatury w 200. rocznicę jego śmierci - Rada Miasta Białystok ogłasza rok dwa tysiące dwudziesty piąty

ROKIEM FRANCISZKA KARPIŃSKIEGO

PRZEWODNICZĄCA RADY

Katarzyna Jamróz